

การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม

จรูญ จัวนาน

นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา จนถึงปลายศตวรรษที่ยี่สิบ รวมเวลาประมาณครึ่งศตวรรษ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีสงครามโลกครั้งที่สามเกิดขึ้น แต่ก็มีความขัดแย้งและสงครามย่อยๆ ในระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นหลายครั้ง เช่น สงครามเกาหลี สงครามตะวันออกกลาง สงครามเวียดนามและสงครามอ่าวเปอร์เซีย เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ การเกิดปรากฏการณ์การสู้รบภายในและการสร้างความรุนแรงขึ้นในหลายประเทศ เช่น การแบ่งแยกสีผิวและเผ่าพันธุ์ในแอฟริกาใต้ การฆ่าประชาชนของเขมรแดง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดา สงครามยึดเอียร์ระหว่างกลุ่มเชื้อชาติและศาสนาในอดีตประเทศยูโกสลาเวีย สงครามกวาดล้างชนกลุ่มน้อยในพม่า เป็นต้น

สภาพความขัดแย้งและสงครามดังกล่าวนี้เกิดขึ้นได้ทั้งๆ ที่ทุกคนที่เป็นศัตรูกันนั้นต่างก็เป็นชาติเดียวกันและเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตของประเทศเดียวกันนั้นเอง สาเหตุประการสำคัญของ การต่อสู้ดังกล่าวก็คือความแตกต่างระหว่างกลุ่มในด้านต่างๆ เช่น ความเชื่อในลัทธิการเมือง เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สีผิว ภาษา ศาสนาและอื่น ๆ ในบรรดาสเหตุเหล่านี้มันนับได้ว่าเชื้อชาตินิยมเป็นสาเหตุสำคัญและเป็นพลังที่มุ่งแรงก่อให้เกิดความไม่สงบ มีการก่อการร้าย การสังหารและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่น่าสะพรึงกลัวมากที่สุด

สังคมอเมริกันและปัญหาสำคัญ

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่ประชากรของประเทศมีความหลากหลาย ทั้งในด้านเชื้อชาติที่มีหลายเชื้อชาติจากหลายทวีปๆ ละ หลายเชื้อชาติหรือหลายเผ่าพันธุ์ ในด้านสีผิวก็ใช้ว่าจะมีเฉพาะผิวขาวและผิวดำเท่านั้น แต่ยังมีรวมถึงสีผิวอื่นๆ ที่มีอยู่ในโลก เช่น ผิวเหลือง ผิวแดงและผิวน้ำตาลอีกด้วย ภาษานั้นมีมาก อย่างน้อยก็มีเท่ากับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ที่มีอยู่มีผู้เล่าว่าเฉพาะอินเดียแดงมีภาษาพูดมากกว่า 600 ภาษา (ทัศนียา สุปรีชา, 2522 : 3) อนึ่ง ชาวผิวขาวซึ่งมีหลายเชื้อชาติก็มีหลายภาษา เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ดัตช์ เยอรมัน สเปน เป็นต้น ยิ่งกล่าวกันว่าคนที่พูดภาษาสเปนจะกลายเป็นชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของสหรัฐอเมริกา แทนที่ชาวอเมริกันเชื้อสายอิตาลีกัน ภายใน ค.ศ. 2015 (เฟร์นันเดซ, 2536 : 25) นอกจากนี้ลัทธิความเชื่อและศาสนาที่มีอยู่แตกต่างกันไป

กล่าวโดยสรุปแล้ว สังคมอเมริกันเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นสังคมหลายวัฒนธรรม (Multicultures)

ปัญหาสำคัญของสังคมอเมริกันก็คือ ปัญหาอันเนื่องมาจากความหลากหลายของประชากรที่ไม่สามารถจะหลอมเป็นอเมริกันหนึ่งเดียวได้ ทุกวันนี้ชาวอเมริกันจำนวนมากไม่ยอมรับเป้าหมายเดิมของการรวมเป็น "ชนชาติใหม่" นอกจากนั้น การตื่นตัวของลัทธิเชื้อชาตินิยม ซึ่งแพร่ขยายมากขึ้นและนั่นคือการไม่ยอมรับแนวคิดที่ว่า อเมริกาคือเป่าหลอมชนชาติต่างๆ นั้นเอง สิ่งเหล่านี้เท่ากับท้าทายแนวความคิดการรวมเป็น "ชนชาติเดียว" ทั้งยังปกป้องส่งเสริมและสืบต่อวัฒนธรรมของชนเชื้อชาติต่างๆ แยกต่างหากจากกัน (เฟร์นันเดซ, 2536 : 25)

อนึ่ง เมื่อไม่นานมานี้ มีตัวอย่างเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต่างๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมอเมริกัน ยังมีอคติและคลางแคลงใจต่อกัน เหตุการณ์ดังกล่าวได้แก่ เหตุการณ์จลาจล ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อศาลได้ตัดสินว่า ตำรวจผิวขาวที่ทำร้ายคนผิวดำไม่มีความผิด นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่ระทากกับชนผิวเหลือง เช่น การสังหารนักศึกษาชาวเอเชีย การสังหารพระไทยที่วัดพุทธมณฑลหรือการสังหารหมู่ผู้นับถือลัทธิหนึ่งเป็นต้น

ปัญหาของสังคมที่มีหลายวัฒนธรรมมิได้มีเฉพาะในสังคมทั่วๆ ไปเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อปัญหาการศึกษาด้วย กล่าวคือ ชนกลุ่มน้อยไม่สามารถจะพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ส่งผลให้มีสัมฤทธิ์ผลการศึกษาค่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสื่อสารที่ไม่ดีพอการปฏิบัติของชนกลุ่มใหญ่ที่อาจจะเหยียดหยามดูแคลนชนกลุ่มน้อย ทัศนคติที่มีต่อผู้ที่มีความแตกต่างไปจากกลุ่มของตนซึ่งสามารถจะเกิดขึ้นได้ทั้งกับเพื่อนร่วมชั้น และครูผู้สอน

มีนักการศึกษาอเมริกันหลายคน พยายามจะแก้ปัญหาดังกล่าวทางการศึกษาและบางทีก็ต้องการแก้ปัญหาทางสังคมด้วย เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคมหลายวัฒนธรรม วิธีการแก้ปัญหาการศึกษาดังกล่าวเรียกว่า "การศึกษาหลายวัฒนธรรม (Multicultural Education) ตามคตินิยมวัฒนธรรมหลากหลาย

สังคมไทยแม้จะไม่มีวัฒนธรรมหลากหลายเด่นชัดเช่นสังคมอเมริกัน แต่โดยยอมรับว่าเรามีความแตกต่างอยู่ไม่น้อยทางด้านเชื้อชาติ เช่น จีน อินเดีย รวมทั้งเข้ชวชาติและเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ริมๆ ชายแดนทุกด้าน รวมทั้งการอพยพเข้ามาของชนชาติต่างๆ ด้วยเหตุผลทางสงคราม การเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อความหลากหลายมีมากขึ้น อาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการศึกษา

* ภาควิชาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

โดยตรงและปัญหาทางด้านสังคมขึ้นได้ การได้ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาของสังคมอเมริกัน อาจจะนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยได้ไม่มากนักน้อย

การศึกษาหลายวัฒนธรรม

การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม การศึกษาที่ดีจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของบุคคลและสังคม การศึกษาหลายวัฒนธรรม (Multicultural Education) จึงเป็นวิธีการที่ได้รับการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมหลายวัฒนธรรม

คำว่า "Multicultural Education" ในภาษาไทยใช้กันหลายคำ เช่น "การศึกษาต่างวัฒนธรรม" "การศึกษาวัฒนธรรมหลากหลาย" และอื่นๆ ในที่นี้จะใช้คำว่า "การศึกษาหลายวัฒนธรรม"

การศึกษาหลายวัฒนธรรม นิยมใช้กันมากในระหว่างนักการศึกษาชาวอเมริกัน โดยจะใช้เมื่อกล่าวถึงนโยบายและการปฏิบัติงานด้านการศึกษาที่มีการยอมรับในความแตกต่างและคล้ายคลึงของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เพศ เชื้อชาติ ความบกพร่องและและชั้นของสังคม (Sleeter and Grant, 1988 : 137)

สำหรับความหมายของการศึกษาหลายวัฒนธรรม มีนักศึกษามากๆ ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

กอลลินิคและชิน (Gollnick and Chin, 1990 : 33) ให้ความหมายไว้ว่า "การศึกษาหลายวัฒนธรรม หมายถึงมโนคติ (Concept) ทางการศึกษาที่กล่าวถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับการจัดหาวแนวทางเพื่อให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในโรงเรียน"

สำหรับแบงค์สและแบงค์ส (Banks and Banks, 1989:1) ให้ความหมายว่า "การศึกษาหลายวัฒนธรรมเป็นแนวคิด (idea) เป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายสำคัญ เพื่อที่จะเปลี่ยนโครงสร้างของสถาบันการศึกษา เพื่อให้ นักเรียนแต่ละเพศ นักเรียนพิเศษ (Exceptional Students) นักเรียนกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มสีผิวและกลุ่มวัฒนธรรมทั้งหลายได้ มีความเสมอภาคกันในด้านความสำเร็จในการเรียน"

ส่วน ซูซูกิ (Suzuki, 1984, quoted in Hernandez, 1989 : 5) กล่าวว่า "การศึกษาหลายวัฒนธรรมเป็นโปรแกรมการศึกษาแบบสหวิทยาการ ที่จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่หลากหลายให้เข้ากันกับความต้องการทางด้านการเรียน สังคมและด้านภาษาของนักเรียน"

นอกจากนี้ ฮิกกินส์และโมเสส (Higgins & Moses, 1981, quoted in Hernandez, 1989 : 5) ก็ได้กล่าวไว้ว่า "การศึกษาหลายวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่

หลากหลายในวัฒนธรรมที่หลากหลายและของนักเรียนที่มาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน"

ดังนั้น การศึกษาหลายวัฒนธรรมจึงเป็นมโนคติหรือแนวคิดในการจัดการศึกษา สำหรับสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย โดยการปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและความต้องการของนักเรียน ด้วยการบูรณาการเพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับความเสมอภาคในการเรียน

สำหรับความแตกต่างที่ก่อให้เกิดความหลากหลาย จะรวมถึงความแตกต่างทางด้านสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ชั้นของสังคมและเศรษฐกิจ เพศ เด็กพิเศษ และวัฒนธรรมย่อยอื่นๆ

นอกจากนี้ เพน (Payne, 1984, quoted in Baruth and Manning, 1992 : 148) ได้กล่าวเน้นว่ามีความสำคัญมากทีเดียวที่จะต้องเข้าใจมโนคติที่ถูกต้องของการศึกษาหลายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะจะส่งผลโดยตรงต่อทิศทางการจัดโปรแกรมการศึกษา ซึ่งเพนได้แบ่งการมองการศึกษาหลายวัฒนธรรมออกเป็น 3 แนว โดยแนวแรก เน้นที่การศึกษาชาติพันธุ์ เน้นความแตกต่างทางกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรม หรือเรียกว่าชาติพันธุ์ศึกษา แนวที่สองเน้นการขจัดเหยียดเชื้อชาติและความอยุติธรรมในอดีต คือ เน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชนกลุ่มน้อย สำหรับแนวที่สาม เห็นว่าการศึกษาหลายวัฒนธรรมเป็นกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงระเบียบวิธีการ หลักสูตรและเทคนิคการสอนต่างๆ เป็นต้น

เป้าหมายของการศึกษาหลายวัฒนธรรม

เป้าหมายของการศึกษาหลายวัฒนธรรมที่นำมาถ้อยกล่าวต่อไปนี้ นักการศึกษาบางคนมุ่งเฉพาะการปรับปรุงแก้ไขในการจัดการศึกษาในโรงเรียน แต่นักการศึกษาบางคนยังมุ่งไกลออกไปถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อความปกติสุขของสังคมอีกด้วย ดังคำกล่าวต่อไปนี้

แบงค์สและแบงค์ส (1989 : 19-20) กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการศึกษาหลายวัฒนธรรมไว้เพียง 2 ประการคือ

1. เพื่อปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกกลุ่ม โดยให้แต่ละคนได้รับประสบการณ์ด้านความเสมอภาคในโอกาสทางการเรียน ทั้งกลุ่มเพศ กลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มชั้นทางสังคม กลุ่มเชื้อชาติและกลุ่มสีผิว ทั้งนี้เพื่อต้องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่นักเรียนทุกคน เพราะเชื่อว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะดีขึ้น หากได้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เหมาะสมและยังเชื่ออีกว่านักเรียนกลุ่มด้อยหรือกลุ่มที่ถูกรังแกจะเกิดความเชื่อมั่น และมีความสำเร็จในการเรียน ถ้าโรงเรียนมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านกลุ่มสีผิว เชื้อชาติและกลุ่มศาสนา

เฮอร์นันเดซ (Hernandez, 1989 : 12) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาหลายวัฒนธรรมไว้ 2 ประการเช่นเดียวกัน ได้แก่

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ ให้นักเรียนได้พัฒนาเจตคติและทักษะความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่และการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม

2. เพื่อประยุกต์ความรู้ด้านองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของสังคมให้สัมพันธ์กับด้านกระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาทั้งทางด้านวิชาการ บุคลิกภาพ และทางด้านสังคมดีขึ้น

สำหรับ กอลล์นิกและชิน (Gollnick and Chinn, 1990 : 31) แบ่งเป้าหมายของการศึกษาหลายวัฒนธรรมไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความมั่นคงและคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม
2. เพื่อส่งเสริมหลักมนุษยชนและการยอมรับนับถือผู้อื่น ที่มีความแตกต่างไปจากตนเอง
3. เพื่อส่งเสริมทางเลือกของชีวิตสำหรับประชาชน
4. เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกันของคนทุกคนในสังคม
5. เพื่อส่งเสริมหลักความยุติธรรมในการกระจายพลังอำนาจและรายได้ให้เกิดขึ้นในระหว่างกลุ่มของประชาชน

กอลล์นิกและชิน ยังได้กล่าวสรุปว่า เป้าหมายทั้งหมดทั้งสิ้นของการศึกษาหลายวัฒนธรรม ก็คือ การช่วยให้นักเรียนทุกคนได้พัฒนาศักยภาพ เพื่อให้บรรลุถึงซึ่งความสำเร็จทั้งด้านการเรียน สังคมและอาชีพ

อนึ่ง เบรูธและแมนนิ่ง (Baruth & Manning, 1992 : 149) ได้กล่าวถึงเป้าหมายเฉพาะที่ควรจะนำทุกคนให้ถึงซึ่งสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. สำนึก เข้าใจและยอมรับนับถือในธรรมชาติของความแตกต่างและคล้ายคลึงในระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ
2. รู้ถึงความแตกต่างที่มีอยู่ภายในกลุ่มครอบครัวต่างๆ ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม
3. พัฒนาความเข้าใจที่ดีต่อธรรมชาติและผลกระทบของชาตินิยม ตลอดจนผลของชาตินิยมทั้งทางบวกและลบ
4. พัฒนาเจตคติที่ดีต่อเชื้อชาติและสีผิวของบุคคลยอมรับและใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจเกื้อหนุนให้มีความสำคัญต่อสังคม
5. จัดและพัฒนาประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะช่วยให้เด็กๆ มีการพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งด้านทักษะ ความรู้ความเข้าใจ

และเจตคติที่จำเป็นที่จะอาศัยอยู่ในสังคมที่มีชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ทีดท์และทีดท์ (Tiedt and Tiedt, 1990 : 5) กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาหลายวัฒนธรรมไว้อย่างรวบรัดแต่ครอบคลุมและสูงส่งว่า “เป้าหมายทั้งหมดของการศึกษาหลายวัฒนธรรม คือ การปรองดองประสานกลมกลืนกันของคนในโลก”

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าเป้าหมายเบื้องต้นของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหลายวัฒนธรรมก็คือ การให้นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างออกไปจากตน มีความเสมอภาคในการเรียน มีโอกาสพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อกัน เป้าหมายต่อมาก็คือการที่ทุกคนในสังคม เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ปฏิบัติต่อกันเยี่ยงเพื่อนมนุษย์และเป้าหมายอันสูงสุด หรือเป้าหมายปลายทางก็คือการมีสันติสุขของโลก

ข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษาหลายวัฒนธรรมบนพื้นฐานของสังคมอเมริกัน

เฮอร์นันเดซ (1989 : 11) ได้เสนอข้อตกลงเบื้องต้นของสังคมอเมริกันเพื่อใช้อธิบายแนวความคิดของการศึกษาหลายวัฒนธรรมไว้ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1. สังคมอเมริกันเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางด้านต่างๆ เช่น การเมือง สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจซึ่งนับวันจะมีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะใช้ชีวิตในสังคมดังกล่าว ซึ่งเป็นสังคมที่ไม่เน้นวัฒนธรรมเดียว

2. การศึกษาหลายวัฒนธรรมไม่ใช่จัดขึ้นสำหรับชนกลุ่มน้อยเท่านั้น แต่การศึกษาหลายวัฒนธรรมจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนทุกคน ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาได้พัฒนาทักษะและเจตคติที่เหมาะสมในการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

3. การศึกษาหลายวัฒนธรรมมีความหมายเหมือนกับคำว่า การสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยหลักการของการศึกษาหลายวัฒนธรรม ครูจะได้รับการกระตุ้นให้มีความเข้าใจในนักเรียน ทั้งอย่างลึกและอย่างกว้าง เน้นเป็นอย่างมากในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและถือว่าการสอนระหว่างวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการสอนของทุกห้องเรียน

4. การสอนเป็นการประสานทางวัฒนธรรม โรงเรียนเป็นสถาบันเดียวที่จะสามารถประสานให้นักเรียนทุกคนทุกวัฒนธรรม ได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ต่อกัน ทั้งครูและนักเรียนต่างคนต่างก็มาจากวัฒนธรรมหนึ่ง แต่ละคนต่างก็นำความเชื่อ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แตกต่างกันมาประสมประสานกัน ห้องเรียนเป็นสถานที่ส่งผ่านทางวัฒนธรรมและทุกคนจะถูกกระทำโดยกระบวนการสังคมประภิต (Socialization)

5. ระบบการศึกษาในปัจจุบันไม่สนองความเท่าเทียม

กันในระหว่างนักเรียน ระบบการศึกษาดังกล่าวกระทบต่อนักเรียนยากจน นักเรียนที่เป็นชนกลุ่มน้อย นักเรียนต่างภาษารวมทั้งวัฒนธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งความแตกต่าง ดังกล่าวส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ทำให้เกิดช่องว่างขึ้น การศึกษาหลายวัฒนธรรมจะช่วยนำมาซึ่งความเสมอภาคในโอกาส ความเท่าเทียมกันของนักเรียนทุกกลุ่ม

6. การศึกษาหลายวัฒนธรรมเหมือนกับนวัตกรรมทางการศึกษา และการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาหลายวัฒนธรรมเป็นสิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้สามารถสนองตอบต่อคนทุกกลุ่มวัฒนธรรม

7. บุคคลที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อชีวิตเด็กมากที่สุดคือไปจากพ่อแม่ก็คือครู ครูสามารถจะนำเอาวิธีการของการศึกษาหลายวัฒนธรรมไปใช้ได้อย่างกว้างขวางและจริงจังเพราะครูเป็นผู้ให้การศึกษอบรม ผู้ส่งผ่านวัฒนธรรมและผู้ช่วยให้เด็กนักเรียนมีการพัฒนาตนเอง

โดยสรุปความเชื่อเบื้องต้นในการจัดการศึกษาหลายวัฒนธรรมก็คือ ยอมรับว่าสังคมอเมริกันเป็นสังคมหลายวัฒนธรรม ระบบการศึกษาของอเมริกันในปัจจุบันไม่สนองความแตกต่างของ นักเรียนในสังคมหลายวัฒนธรรมได้ จึงต้องนำแนวคิดใหม่ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นนวัตกรรมในการ จัดการศึกษาที่ไม่เฉพาะสำหรับชนส่วนน้อยเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาสำหรับชนทุกกลุ่ม คนทุกคนที่อยู่ในสังคมที่วัฒนธรรมหลากหลาย โดยเชื่อว่าครูและโรงเรียนจะทำหน้าที่ที่สำคัญนี้ได้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม

การศึกษาหลายวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่จะมีปฏิรูปกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ของนักเรียนทุกคน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ การฝึกทักษะและการเสริมสร้างเจตคติที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย ซึ่งนักการศึกษาและครู สามารถจะนำแนวความคิดไปใช้ในการจัดองค์ประกอบต่างๆ ของการศึกษา เช่น การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียนการสอน การประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น โดยโปรแกรมการศึกษาหลายวัฒนธรรมจะมุ่งสร้างเจตคติและความเข้าใจที่เหมาะสมต่อผู้อื่น และยังพยายามสอนให้รู้ซึ่งถึงอันตรายจากการถือชาติเผ่าพันธุ์ เพศและวัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรจะได้เริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่นสาว อันเป็นวัยที่จะซึมซับและจัดรูปความเชื่อและเจตคติสำหรับชีวิตของแต่ละคน (เบรธและแมนนิ่ง, 1992 : 147)

เนื่องจากหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา

ดังนั้นในที่นี้ใคร่ขอยกแนวความคิดของการจัดหลักสูตรในสังคมหลายวัฒนธรรมของนักศึกษาบางคน เฉพาะบางประเด็น ดังนี้
แบงคัส (1988 อ้างถึงใน เบรธและแมนนิ่ง, 1992 : 179-180) ได้เสนอแนวการจัดหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะช่วยให้ นักเรียนมีความเข้าใจประสบการณ์ทั้งหมดของกลุ่มเชื้อชาติต่างๆ
 2. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะช่วยให้ นักเรียนได้เข้าใจว่า มีความขัดแย้งระหว่างอุดมคติกับความ เป็นจริงเกิดขึ้นเสมอในสังคมมนุษย์
 3. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะช่วยค้นหาทางเลือกและสิทธิที่จะเลือกให้ชัดเจน
 4. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะประกอบด้วยค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลายทางเชื้อชาติ สนิมให้มากขึ้น
 5. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะช่วยให้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อใช้ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ สนิม ให้มีประสิทธิภาพ
 6. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะมีลำดับ และขอบข่ายอย่างกว้างขวางครอบคลุมทัศนคติที่เคารพต่อกลุ่มเชื้อชาติ สนิมและควรจะมีบูรณาการเข้ากับหลักสูตรของโรงเรียน
 7. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะใช้วิธีการจัดหลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และ แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary)
 8. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบในการศึกษากลุ่มเชื้อชาติและสนิม
 9. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างสูงสุด
 10. หลักสูตรการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะรวมทั้ง การประเมินกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม
- เบรธและแมนนิ่ง (1992 : 175) ก็ได้กล่าวถึงเรื่องการจัดหลักสูตรไว้ เช่นเดียวกัน มีสาระสำคัญบางประการ เช่น
1. หลักสูตรควรประกอบด้วยมโนคติ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ มากกว่าที่จะกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่แยกออกเป็นส่วนๆ
 2. หลักสูตรควรจะเน้นวัฒนธรรมร่วมสมัยให้มากเท่ากับวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์
 3. หลักสูตรควรจะเป็นผลรวมของความพยายามของการสอดใส่วัฒนธรรมต่างๆ ให้แผ่กระจายไปในทุกวิชาและทุกวันที่นำหลักสูตรไปใช้
 4. หลักสูตรควรจะทำให้มั่นใจว่าไม่มีการถือเพศหนึ่งเพศใดเป็นสำคัญ
 5. หลักสูตรควรจะยอมรับลักษณะการศึกษาในสังคม

สองภาษาและทัศนะทางการศึกษาที่ถูกต้องต่อสังคมที่มีภาษาหลากหลาย

6. หลักสูตรและมโนคติต่างๆ ควรจะตั้งอยู่บนภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก

7. หลักสูตรควรจะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยอาจมีการเตรียมพื้นฐานก่อนหรือมีหลักสูตรพิเศษอื่นๆ

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2536 : 27 อ้างจากกอลล์นิกและชิน, 1990) กล่าวถึงการศึกษาสำหรับสังคมต่างวัฒนธรรม (การศึกษา สำหรับสังคมวัฒนธรรม) ว่าจะต้องให้การศึกษาต่างวัฒนธรรมเข้าไปอยู่ในหลักสูตรที่เป็นทางการ ต้องให้มีการบูรณาการความแตกต่างทางวัฒนธรรมเข้าไปจนตลอดหลักสูตร ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มต่างๆ ควรจะบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในทุกๆ วิชา กล่าวคือทุกรายวิชาของหลักสูตรในทุกระดับชั้นควรจะบรรจุข้อมูลเนื้อหาทั้งของชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มเล็กๆ ในสังคมประเทศ

เพื่อเป็นการตรวจสอบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาหลายวัฒนธรรมหรือไม่เพียงไร แรมเซย์ (Ramsey, 1987, quoted in Baruth and Manning, 1992:180) ได้กำหนดประเด็นคำถามให้ตรวจสอบหรือประเมินไว้ 7 ข้อ ดังนี้

1. สัดส่วนของวัฒนธรรมต่างๆ ได้แทรกกระจายครอบคลุมหลักสูตรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือไม่
2. เจตคติของครู ผู้บริหารและบุคลากร มีการแสดงว่ายอมรับและเคารพในความหลากหลายของวัฒนธรรมหรือไม่
3. ตำราและวัสดุหลักสูตรต่างๆ ได้แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความแตกต่างทางเพศ และความแตกต่างของชั้นทางสังคมหรือไม่
4. กิจกรรมและวิธีการของหลักสูตร ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานด้วยวิธีการร่วมมือกันหรือไม่
5. กิจกรรมเสริมหลักสูตรได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือไม่
6. ในการวางแผนของหลักสูตรได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะและความคิดเห็นของพ่อแม่ของนักเรียนและประชาชนในชุมชนหรือไม่
7. หลักสูตรได้มีความพยายามให้มีสาระสำคัญในส่วนของเด็กสองภาษา หรือมีวิธีการช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความจำกัดทางด้านภาษา (ภาษากลาง) บ้างหรือไม่

หลักสูตรการศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม จึงควรจะกล่าวถึงวัฒนธรรมของทุกกลุ่มในทุกวิชาและทุกระดับชั้น ทั้งหลักสูตรที่เป็นทางการและหลักสูตรเสริม เนื้อหาสาระและวิธีการจะต้องเอื้อให้ทุกคนที่มีความจำกัดในด้านต่างๆ เรียนได้สำเร็จ

สรุปแนวความคิดและประยุกต์ใช้กับสังคมไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลาย ในด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะหลากหลายในด้านเชื้อชาติ อาจจะรวมถึงภาษา ศาสนา ซึ่งทำให้เกิดวัฒนธรรมย่อยแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะประชากรที่อยู่ในจังหวัดชายแดน ได้แก่ชาวไทยที่มีเชื้อชาติและภาษาเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เวียตนามอพยพ) และลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสานเหนือ ชาวเขา ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง พม่า มอญ ในภาคตะวันตกและมลายูในภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเชื้อชาติและวัฒนธรรมจีนและอินเดียที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน จนกระทั่งปัจจุบันมีลูกหลานเป็นคนไทย ตลอดจนประชากรของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่อพยพเข้ามาเพราะหนีภัยสงครามเหตุการณ์ทางการเมือง และการเข้ามาด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจในช่วงหลังๆ รวมทั้งลูกครึ่งชาติต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในปัจจุบันนี้อีกด้วย

แนวความคิดของการศึกษาหลายวัฒนธรรม ควรจะนำมาใช้ในด้านหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร โดยเฉพาะให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเขากำลังเรียนเรื่องเกี่ยวกับตัวเขาและเพื่อนๆ ที่แตกต่างของเขา ในด้านการสอน ครูต้องพยายามคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนทุกวัฒนธรรมได้ทำงานร่วมกันและโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรจะผลิตครูเฉพาะถิ่น (เช่น ถิ่นชายแดน) ให้แตกต่างออกไปจากการผลิตครูทั่วๆ ไป โดยหลักสูตรของการผลิตครูจะต้องเน้นในเรื่องการศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม ซึ่งหวังว่าจะสร้างความรู้สึกร่วมและความเข้าใจที่ดีต่อกัน นักเรียนทุกคนจะสามารถพัฒนาตนได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รวมทั้งมีความสมัครสมานสามัคคีระหว่างชนในชาติ อันจะส่งผลให้สังคมไทยมีความสันติสุข สามารถรวมพลังพัฒนาประเทศชาติให้เท่าเทียมกับนานาชาติได้

เอกสารอ้างอิง

ฟาร์นีย์ เดนนี่ส, 2536. "วิทยาลัยที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงของประชากรอเมริกัน". *เสรีภาพ*. 2 (2536), 22-25.

ทัศนีย์ สุปรีชากร. 2522. *พจนานุกรมประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา*. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน กรุงเทพมหานคร.

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์. 2536. "ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับสังคมต่างวัฒนธรรม" *เอกสารการสัมมนาเรื่องคุณลักษณะของครูและแนวทางผลิตครูที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Banks, James A. and Banks, Cherry A. McGee. 1989 *Multicultural Education*. Allyn and Bacon. Boston.

Baruth, Leroy G. and Manning, M.Lee. 1992. *Multicultural Education*. Allyn and Bacon. Boston.

Gollnick, Donna M. and Chinn, Phillip C. 1990. *Multicultural Education in a Pluralistic Society*. Macmillan Publishing Company. New York.

Hernandez, Hilda. 1989. *Multicultural Education*. Macmillan Publishing Company. New York.

Sleeter, Christine E. and Grant, Carl A. 1988. *Making Choices for Multicultural Education*. Merrill Publishing Company Columbus.

Tiedt, Pamela L. and Tiedt, Iris M. 1990. *Multicultural Teaching*. Allyn and Bacon. Boston.

